

VÄINÖ MONONEN

TALVISOTA SUOMUSSALMELLA IV

TALVISOTA SUOMUSSALMELLA IV

(C) 2021 Väinö Mononen

Kustantaja: BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-4443-7

TALVISOTA SUOMUSSALMELLA IV

Alkusanat

Sisällöstä

Talvisota Suomussalmella IV on neljäs teos Talvisota Suomussalmella -sarjasta. Se on jatkoa edelliselle kokoamalleni teokselle Talvisota Suomussalmella III.

Kirjan sisältö koostuu kokonaisuudessaan suomalaissotilaiden alun perin ennen julkaisemattomista kertomuksista Suomussalmelta. Lisäksi mukana on myös muutamia siviilikansalaisten oma-kohtaisia kokemuksia noilta ajoilta.

Nämä miehet ja naiset, jotka itse olivat sota-alueella taistelujen polttopisteessä, saavat nyt viimeistään kertomuksensa kuuluviin. Suuri osa heidän omakohtaisista kertomuksistaan jätettiin vuosien varrella julkaisematta Kansa taisteli -lehdissä ja nuo toimitukseen lähetetyt käsikirjoitukset leimattiin hiljaisuudessa unohtumaan Sota-arkistoon. Olen tarkistanut ja muokannut hieman kertomusten alkuperäistä tekstimuotoa luettavampaan muotoon. Loppuosassa on esitelty sota-ajan tapahtumia SA-valokuvien Suomussalmelta.

Teos on omistettu Suomussalmella 1939-1940 käydyin talvisodan suomalaisveteraaneille ja heidän unohtumattomalle muistolleen.

Enossa 30. marraskuuta 2020

Väinö Mononen

Liekkipatsas: - Suomussalmen talvisodan muistomerkki.

Sisällysluettelo

Alkusanat

- Sisällöstä *sivu 7*

Julkaisemattomia kirjoituksia

- Juntusrannan ensimmäiset päivät
talvisodassa 1939 *sivu 15*
 - Aarne Lauronen, Ruhtinansalmi
- Talvisodan ajalta *sivu 27*
 - Eino Kemppainen, Ristijärvi, ErP 15
- Kohtalonhetkiä Suomussalmella *sivu 50*
 - Hugo Johannes Juntunen, Kianta, ErP 15
- Sattuipa Suomussalmella *sivu 56*
 - Paavo Susitaival, everstiluutnantti, JR 65
- Sinä päivänä oli tunnussana Kemi *sivu 69*
 - Feliks Kemilä, Karihaara, JR 27
- Toiveeni on toteutunut *sivu 87*
 - Veli Oittinen, Vesanto, ErP 16

- Olin kultamitalikomppaniassa talvisodassa *sivu 94*
- Bertel Leukumavaara, Lohijärvi, II/JR 27

- Suomussalmella sotimassa talvisodassa 1939 *sivu 117*
- Martti Ala, Tuuliharju, JR 27

- Sotimassa Suomussalmella 1939 *sivu 123*
- Martti Ala, Tuuliharju, JR 27

- Kaksitoistavuotiaana vartiossa isän pyssyn kanssa,
kun talvisota syttyi 1939 *sivu 132*
- Hilja Juntunen, Ilomantsi

- Kuolleet olivat heränneet *sivu 138*
- Anna-Liisa Kinnunen, Haukipudas

- Ranualaiskomppanian kohtalonpäivä
Suomussalmella 20.12.1939 *sivu 140*
- Antero Anttonen, Ranua, JR 27

- Tein sopimuksen Suomen valtion kanssa *sivu 148*
- Reino Kaukoranta, Humppila, Sissipataljoona 5

- HOM-komppanian taistelu Raatteessa päättyy *sivu 154*
- Eino Salmela, Simpele, I/JR 27

- Talvisota ja Koni-Kalle *sivu 156*
- Harry Stenberg, Helsinki, JR 65

- Hyövyynvaaran taistelu *sivu 167*
- Toivo Rossi, Tampere, ErP 16

- Hävittäjien kanssa hätää kärsimässä *sivu 179*
- Kauko Honkaniemi, Hauho, ErP 16

- ”Täydennysjoukkojen” miehen omintakeisia
kokemuksia Kainuun korvissa talvisodassa *sivu 183*
- Pentti Jokinen, Tampere, JR 65

- Kylmyyttä ja kuumuutta Raatteentiellä *sivu 189*
- Väinö Rantanen, Loimaa, JR 64

- Tuppurin tuho *sivu 198*
- Leo Karttimo, rajavartiomestari, Ämmänsaari

- Punaisen päivän hyökkäykset Raatteessa
helmikuulla 1940 *sivu 203*
- Lauri Mikkonen, Kajaani, ErP 15

- Hiihtohuopakengät *sivu 210*
- Kauko Honkaniemi, Hauho, ErP 16

- Kiantajärven motissa joulukuulla -39 *sivu 213*
- Annakaisa Pyykkönen, Suomussalmi

- Moskovan joulupukki *sivu 216*
- Annakaisa Pyykkönen, Suomussalmi

- Muistelmia talvisodan ajoilta *sivu 219*
- Erkki Hytönen, Vesanto, JR 65

- Partiointia ja talvisotaa Raatteentiellä *sivu 228*
- Aarne Lauronen, Ruhtinansalmi

- Katkelma talvisodasta *sivu 234*
- Nimimerkki O. Veli

- Yö Nieltussaarella *sivu 236*
- Eino Hyyryläinen, Kajaani, IV/KT-Pr

- Sotilaan muistelmat II *sivu 246*
- Eino Kyllönen, Kuhmo, IV/KT-Pr

- Sotilaan muistelmat III *sivu 249*
- Eino Kyllönen, Kuhmo, IV/KT-Pr

- Sotamuistoja *sivu 254*
- Elias Mannberg, Kajaani, IV/KT-Pr

- Ensimmäiset terveiset ”Nyt on rauha!” ... *sivu 258*
- Aarne J. Säkkinen, Kuusamo, I./ErP 16

- En uskaltanut herra everstin autoa pysäyttää *sivu 260*
- Kyllikki Ojari-Staven, Lappeenranta

- Yhtä vaille viimeiseen mieheen *sivu 264*
- Jukka Jalkanen, JR 64

- Lonkankankaan taistelu *sivu 266*
- Eino Kaartinen, Mieslahti, IV/KT-Pr

- Talvisodan loppumisen aattona *sivu 271*
- Ville Miettinen, Korpijärvi

- Kuusamon ja Posion miehet tekivät talvisodan ensimmäisen motin *sivu 276*
- Reino Paloniemi, Posio, JR 65
- Ensimmäinen tulikasteeni *sivu 280*
- Yrjö J. Komulainen, Iisalmi
- Kutsu tuli kertausharjoituksiin Kuopioon *sivu 282*
- Aku Korhonen, Vihtijärvi, 2./JR 64
- Täällä Suomussalmella johti Siilasvuo *sivu 285*
- Aku Korhonen, Vihtijärvi, 2./JR 64
- Ensimmäinen tulikaste *sivu 289*
- Aarne Jumisko, Jumisko, JR 40
- Sota-aikaa muistellen *sivu 292*
- Einari Juntunen, Ämmänsaari, ErP 15

Sotakuvia Suomussalmelta 1939-1940 *sivu 295*

Lähdeluettelo

- Julkaisemattomia kirjoituksia *sivu 314*
- Valokuvaluettelo *sivu 319*
- Sotakuvaluettelo *sivu 320*
- Kuvalähteet *sivu 320*

Ikihonka: - Talvisodan yksi selviytyjä Kylänmäen taistelupaikalla.

TALVISOTA SUOMUSSALMELLA IV

Julkaisemattomia kirjoituksia

Juntusrannan ensimmäiset päivät talvisodassa 1939

Vihollisen hyökättyä yli rajan joutuivat pohjoisten erämaakylien harvat puolustajat erikoislaatuisiin tilanteisiin. Vähitellen sitten huomattiin, että nikkeli puri Puna-armeijan soturiinkin. Sisu nousi ja alettiin tapella oikein tosissaan - joukkueet divisioonaa vastaan!

Maanantaina 27. päivä joulukuuta 1939 lähetettiin Juntusrannan koululla majailevasta vänrikki Elon joukkueesta alikersantti Juho Tolosen partio, johon kuuluivat Hannes Lauronen ja tämän jutun kirjoittaja, kolmen päivän reissulle tekemään huomioita rajan varressa.

Määräyksen mukaan partio suunnisti Murtovaaraan ja sieltä edelleen Karttimon tyhjillään olevaan rajavartiopaikkaan.

Sodan merkit

Vartiolla olevasta tornista kiikaroitiin rajan takana olevaa Lonkan kylää, jossa jo silloin näkyi liikkuvan paljon sotilaita ja kymmeniä ratsukoita sekä monenlaisia ajoneuvoja.

Koko YH:n aikana siellä ei ollut nähty moista vilinää. Illan jo hämärtyessä partio kävi vielä rajan lähellä paikassa, jossa rajan ylittää polku Lonkka - Lehtovaara. Siellä ei huomattu mitään erikoista.

Lehtovaarassa Gunnar Seppäsen talossa sitten yövyttiin.

Koirat haukkuivat ajoittain kiivaasti. Siksi kävivät Juho Tolonen ja Hannes Lauronen aamuhämärissä rajalla ja tultuaan kertoivat yön aikana rajalle asti ilmaantuneen aivan kuin tiepaaluja.

Tämä sai partion aavistamaan pahinta eilisiltaisen Lonkasta näkyvän vilkkaan liikkeen lisäksi.

Kuitenkin jatkoimme rajamiesten partiopolkua Pirttivaaraan.

Siellä meidän olisi tehnyt mieli pyytää siviileitä lähtemään evakkoon. Emme kuitenkaan uskaltaneet sitä tehdä, koska siihen oli ylemmältä taholta jyrkkä kielto. Ilmeisesti ei uskottu sodan alkavan.

Keskiviikkoamuna paluumatka suoritettiin Syrjälän - Myllyvaaran ja Peltolan kautta Juntusrannan koululle.

Se alkoi sittenkin

Torstaiamu alkoi järkyttävillä ja yllättävillä tiedoilla - sota oli alkanut! Saimme käskyn jakaa kiireisesti alueella oleville siviileille käskyjä lähteä heti evakkomatalle. Ymmärsimme kyllä heti, että tietoa oli mahdoton saada jokaiseen erämaakylään.

Partio, johon kuuluivat Gunnar Seppänen, Tammenmaa ja Heino Manninen läksi kiiruhtamaan Lehtovaaran kylään.

Vihollinen marssi kuitenkin jo vastaan kilometrin päässä kylästä!

Lyhyen tulitaistelun jälkeen oli vetäydyttävä ja otettava suunta takaisin koululle, jonne partio saapui kello 13.00.

Koulu paloi jo ja miehet aikoivat ohittaa sen rannan puolelta.

TALVISOTA SUOMUSSALMELLA IV

Talvisota Suomussalmella IV on neljäs teos Talvisota Suomussalmella -sarjasta. Se on jatkoa edelliselle kokoamalleni teokselle Talvisota Suomussalmella III.

Sisältö koostuu kokonaisuudessaan suomalaissotilaiden alun perin ennen julkaisemattomista kertomuksista Suomussalmelta.

Lisäksi mukana on muutamia siviilikansalaisten omakohtaisia kokemuksia noilta ankeilta ajoilta.

Nämä miehet ja naiset, jotka itse olivat sota-alueella taistelujen polttopisteessä, saavat viimeistään nyt kertomuksensa kuuluviin.

Suuri osa heidän omakohtaisista kertomuksistaan jätettiin vuosien varrella julkaisematta Kansa taisteli -lehdissä ja nuo toimitukseen lähetetyt käsikirjoitukset leimattiin hiljaisuudessa unohtumaan Sota-arkistoon.

Kyseiset kansalaisten kertomukset toimittajaraadin mielestä saattoivat olla joko julkaisukelvottomia tai sitten julkaistavan lehden palstatila ei vain yksinkertaisesti riittänyt niiden esittämiseen.

Olen tarkistanut ja muokannut hieman kertomusten alkuperäistä tekstimuotoa luettavampaan muotoon. Loppuosassa on esitelty sota-ajan tapahtumia SA-valokuvien Suomussalmelta.

MKT, tietokirjailija Väinö Mononen

